

## **Uittreksel uit de dagrapporten van Ericsson Telefoon-Maatschappij N.V.**

Ericsson in Rijen maakte tijdens de oorlog dagrapporten over wat op dat moment speelde. En dan vooral over de bewaking, de beveiliging en de schade aan gebouwen. Bedrijfsrelevante informatie hebben we in dit uittreksel weggelaten. We hebben de focus vooral gericht op belangrijke informatie over het dagelijks leven en over de oorlogsgebeurtenissen.

### **Maandag 2 oktober 1944**

Deze dag werden door groot en klein kolen vanaf het z.g. ‘Wehrmachtslager’<sup>1</sup> gesleept. Angst voor oppikken was nu bij niemand te bespeuren. Besloten werd het personeel voor morgen te doen oproepen, hetgeen niet in goede aarde viel. Deze oproeping moest persoonlijk geschieden, want niemand, zelfs de kleinste jongen, had geen tijd, want men moest kolen halen. Zo was ook dezen dag als verloren beschouwd.

### **Woensdag 4 oktober 1944**

In deze dagen leer je de mensen kennen. Je ondervindt dan pas hoe weinig eerlijkheidsgevoel en plichtsbesef er bij de mensen aanwezig is. Den gehelen dag moet je de mensen achterna lopen om iets van hun plicht te doen volbrengen. Moet je een loopjongen hebben, hij is niet op tijd aanwezig. Wil je iemand spreken, je treft hem niet thuis. Antwoorden als ‘ik heb geen tijd’ hoor je regelmatig. Voor alle andere taken hebben zij tijd genoeg, behalve voor het werk dat hen door het leven moet helpen. Het personeel werd heden nog eens duidelijk gemaakt waar het om gaat, zowel voor hen zelf als voor de fabriek. Er werd met minder personeel dezen dag meer en beter werk verricht, zodat besloten werd met hetzelfde personeel morgen verder te gaan. Vele troepen bevolkten dezen avond het dorp. De spanning bij mensen nam steeds toe. In de hoop dat den volgende dag het einde mocht brengen, eindigde ook dezen dag.

### **Zondag 22 oktober 1944**

---

<sup>1</sup> Dit terrein lag op de hoek van de oude Rijksweg en de Oosterhoutseweg. Hier lagen grote hoeveelheden steenkolen opgeslagen voor het Duitse leger. Momenteel oefenterrein van Defensie.

Reeds om 6.30 uur verspreidde zich de mare over oppikken, zodat zich niemand op straat vertoonde. Toen om ongeveer 10 uur de angst wat verminderde, werd het loon aan het personeel uitbetaald. Vele vrouwen kwamen in plaats van hun mannen het loon afhalen. Verschillende personen werden over hun gedrag van gisteren onderhouden. Om 13.15 uur nam het oppikken inderdaad een aanvang. Vanaf de kerktoren werden door militairen de razzia's geleid. Wel 20 militairen met 6 auto's namen er aan deel. Uit huizen, schuren, fabrieken, velden en bossen, overall werden de mensen opgespoord. Zelfs uit kasten, bedden en alle mogelijke schuilplaatsen werden zij te voorschijn gehaald. Personen die trachtten te vluchten, werden zonder pardon beschoten. Vele personen sliepen die nacht niet huis.

*Een dag later meldt het dagrapport dat de Duitsers ongeveer 150 man hebben opgepakt.*

#### **Vrijdag 27 oktober 1944**

De mare deed de ronde dat het bevrijdingsleger in aantocht was. De Duitsers trokken in allerijl richting Dongen. Het was vanaf de viersprong<sup>2</sup> een drukte van belang. In de voormiddag werd met het oppikken van mannelijke personen wederom een aanvang gemaakt. Vanaf ca. 14.30 uur kon de overweg niet meer gepasseerd worden. Toen reeds stonden de Engelse tanks op de Tilburgseweg<sup>3</sup>. 's Avonds volgde er een schieten van jewelste. Het bevrijdingsleger was de spoorweg genaderd. Van naar bed gaan was geen sprake.

#### **Zaterdag 28 oktober 1944**

Het bevrijdingsleger naderde het centrum van het dorp. Onophoudelijk ratelden de machinegeweren, in de ene straat waren Duitsers, in de andere Polen, zodat van op straat komen geen sprake was. In de namiddag kwamen vele granaten op het dorp neer, welke grote verwoestingen aanrichtten, terwijl verschillende personen gedood werden. 's Avonds bereikte het bevrijdingsleger het einde van het dorp. Bevrijd was het dorp nog geenszins. In de omtrek evenals in verschillende straten vertoefden nog vele Duitsers, zodat het nodig was de nacht in de schuilkelder door te brengen. In het vooruitzicht van een slapeloze nacht

---

<sup>2</sup> De kruising van de Julianastraat met de oude Rijksweg. Voor mei 1940 liep de verbindingsweg met Gilze nog over het huidige vliegveld.

<sup>3</sup> oude Rijksweg

eindigde dezen dag. Ofschoon niet officieel bevrijd, was de Duitse bezetting voorbij.

### **Zondag 29 oktober 1944**

Na een slapenloze nacht werd, nadat zeer veel mensen de schuilplaatsen verlaten hadden, het dorp beschoten. Om 7.30 uur kwamen Duitse 21 cm. granaten op het dorp neer. Een verschrikkelijke verwoesting werd in het centrum van het dorp aangericht. Vele gewonden en vier doden vielen hieraan ten offer.

Vol spanning naar de afloop van de fabriek en woonhuizen werden deze om 15 uur gecontroleerd. De fabriek evenals de woningen hadden van de bevrijdingsstrijd iets geleden. De deuren en ramen der fabriek waren allen nog intact. De commandant van de in de Julianastraat gelegerde afdeling pantsers had in de villa intrek genomen. De villa geleeke met de er omheen staande tanks, kanonnen en mitrailleurs wel een vesting. Op verzoek van de leider van de ondergrondse werd deze dag nog een rolletje verbindingsdraad ter beschikking gesteld. Met het vallen van de avond nam het schieten wederom in omvang toe, zodat het raadzaam was ook dezen nacht in den schuilkelder door te brengen.

### **Maandag 30 oktober 1944**

's Middags vertrokken de aanwezige troepen, zij werden echter direct vervangen door een kapitein, enkele 1<sup>e</sup> luitenants en ± 50 soldaten, vrijwel allen Nederlanders<sup>4</sup>.

Ondanks dat het dezen dag de officiële bevrijdingsdatum was, zijn de omstreken nog niet geheel gezuiverd. Duitsers zijn de afgelopen nacht nog tot ongeveer 100 meter de fabriek genaderd.

### **Dinsdag 31 oktober 1944**

---

<sup>4</sup> Prinses Irene Brigade?

Vrijwel alle militairen verlieten dezen dag Rijen. De vlaggen hingen overal uit en de bevolking vierde het bevrijdingsfeest.

**Woensdag 1 november 1944**

Op verzoek van de Ordedienst werd aan alle fabrikanten gevraagd hun personeel beschikbaar te stellen voor het verrichten van werkzaamheden op het vliegveld. Zij besloten allen hunne medewerking te verlenen.